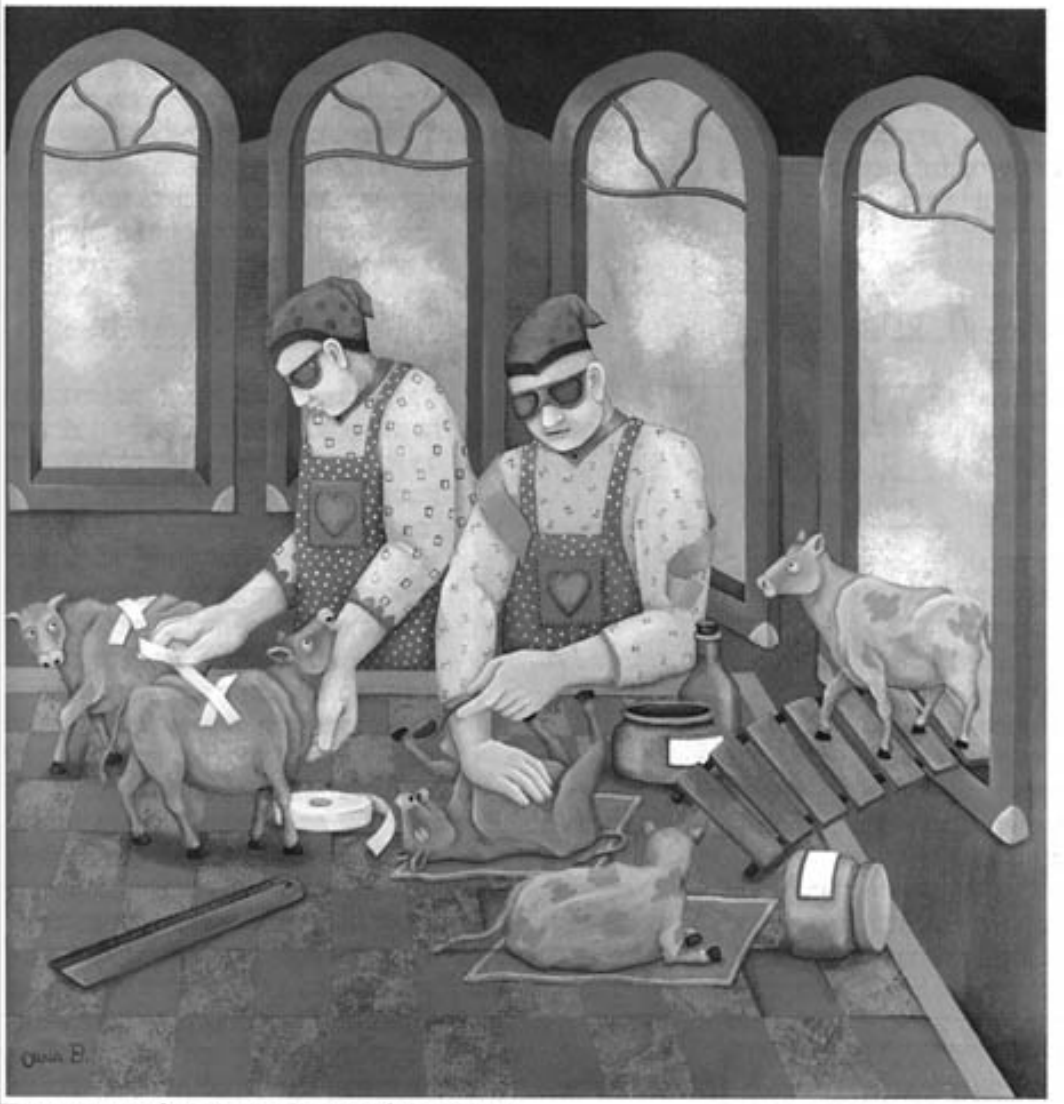

"שיעור בכחול", אורנה בן שושן, שמן על בד 100x100 ס"מ

אמנות ורוח היו שלובות זו בזו מאז ומתמיד. בכתבה שלהלן נפגשה ורדית פברן עם שתי אמניות, ודרך התכנים האניגמטיים של ציוריהן היא בוחנת את ההיבט המיסטי כפי שהוא בא לידי ביטוי היום בעידן החדש

הצצות צבעוניות

ורדית פברן

לאצור תערוכה נראה לי פרוייקט נפלא. אתה מקבל חלל מסוים, שבתוכו מתרחשות בחירות רבות: אתה קובע אילו אמנים ייפגשו שם, אילו יצירות יוכלו להיות תלויות זו לצד זו, מה יהיה הדיאלוג ביניהן ואם יצא מהתערוכה נושא משותף כלשהו או שרווקא השוני בתפיסות יעורר עניין.

שאלה אחרת שמעניינת אותי קשורה לאמנות ולרוחניות. האסתטיקה הלכה תמיד יד ביד עם תורות פילוסופיות ומצאה את עצמה מדורגת גבוה בקטגוריה רוחנית בסולם הצרכים של התרבות. היא תמיד היתה ותהיה קשורה לשאר רוח, כלומר נלווית לצרכים הקיומיים. אפשר להכליל ולומר שכל העיסוק באמנות הוא חוויה רוחנית גם ליוצרה וגם לצורך אותה. מתוך נקודת מבט זו קשה יהיה לבודד את הנושא של השתקפות הרוחני באמנות, בלי להביא בחשבון את כל יצירות האמנות. השאלה שמעניינת בכתבה זו היא דווקא השתקפות של רעיונות מסוימים של "העידן החדש" באמנות. מאז ומתמיד ראינו את היוצרים הגאונים כבעלי "ניצוץ אלוהי". הסכמנו שלהיות מוצרט פירושו לגעת במשהו גבוה מעצמך האישי והפרטי, ומעבר להישג ידה של הבינוניות האנושית. אך גם אם ניקח צייר מתולדות האמנות שכולנו נסכים עליו שהוא אחד "המבורכים" הללו, רוב הסיכויים שנתייחס אליו כאל בעל כשרון ולא כאל מתקשר מוצלח של ישויות יצירתיות שמעבר או כמבצע טכני וירטואוז של תכנים ממציאויות אחרות.

"הכל בסדר", אורנה בן שושן, שמן על בד 72×102 ס"מ

לעולמות אפשריים

אורנה נחשפה לעולם מוזר זה בגיל צעיר. נראה כאילו העולם האחר הזה מזמין את עצמו לתוך חייה, כמעט בוחר בה במקום שהיא תבחר בו. בצעירותה, משהופיעו החזיונות במוחה, הקפידה לגרש אותם. היא נבהלה מאוד מה"מוזרות" שלהם. כנערה היא היתה עסוקה מאוד במה יחשבו עליה ופחדה שהתכנים האלה הם שיגעוניים מדי. האם לכך מתכוונים כשמדברים על המוזות? על השראה? האם עד כדי כך אינך יכול לכוון את התכנים שמדברים אליך? ראשית ניסתה אורנה לשלוט בתכנים ובחרה לצייר דברים שניתן להסביר אותם לצופים. מובן שמלכתחילה היתה לה יד טובה וכשרון מיוחד לציור. לאורך השנים היא פיתחה את הכישורים והשתכללה בהם. הבחירה שלה היתה בסגנון הסוריאליסטי, אבל הנושאים נגעו ליחסים בין אנשים והיה בהם מסר חברתי. כשמיצתה את הכיוון הזה, החליטה אורנה לא לצייר לזמן מה והצליחה להתמיד בכך כשנה.

"באותו זמן חייתי עם משפחתי בארצות-הברית. למדתי נגרות והתחלתי לבנות ולעצב רהיטים ולצבוע אותם (בצבעים עזים כמו אלה שנמצאים היום בציוריה). כעבור שנה חזרתי לצייר, והפעם החלטתי לצייר את התכנים האלה שמגיעים לתודעה שלי, ללכת על זה ויהי מה. הרעיונות פשוט זורמים אלי לראש.

"אני רואה בעיני רוחי תמונות שלמות, מוגמרות וברורות, כפי שאני רואה אותך עכשיו. לפעמים מתקבלים חלקים. אבל אני מתחילה לצייר, רק כשהתמונה שלמה וגמורה במוחי".

אורנה בן שושן: "אני רואה בעיני רוחי תמונות שלמות, מוגמרות וברורות, כפי שאני רואה אותך עכשיו. לפעמים מתקבלים חלקים. אבל אני מתחילה לצייר, רק כשהתמונה שלמה וגמורה במוחי"

מאז עשינו היכרות עם אפשרות התקשור, מחריפה קלות השאלה (אולי שאלת "האגו באמנות") שעוסקת במקורות היצירה.

את ההשתקפות של ההיבט הזה של המימד המיסטי באמנות אני בודקת ביצירתן של שתי האמניות שחולקות את חלל התעריכה בכתבה שלי. הן נפגשות כאן בפעם הראשונה, אף שהן חיות באותו מתחם גיאוגרפי, פחות או יותר (רעננה-הרצליה). שתיהן משום מה גדלו בקיבוץ (גם כן עולם אפשרי של מציאות אחרת), ולשתיהן הרפתקאות יומיות במחוזות שמעבר. שתיהן נפגשות עם תכנים אניגמטיים ביותר, אך צורת ההתייחסות שלהן אל האמנות שהן יוצרות שונה.

מאגיה בכל צבעי הקשת

מול הציורים של אורנה בן שושן אני חווה את שטף הרימויים והצבעים. זוהי כניסה למציאות שמציפה את הצופה במקצת, מכיוון שכל החוקים בה שונים, ולמעשה הניסיון למצוא חוקיות עולה פעמים רבות בתוהו. לפעמים יש היגיון פנימי לעולם שנברא לנגד עינינו או שאולי אני מחפשת אותו כדי להתמצא. תחושה של משחק, של בדיחה, של קלף הטארוט "השוטה". תמימות ופעילות שאינה מכוונת למטרה ברורה ויצרנית. ליצן מוזר מדלג במשחק שאנו מכירים אותו כ"שלושה מקלות", אך אלה הן חמש עצמות יבשות המסודרות בשורה. האסוציאציות קשורות לעולם הילדות לעתים, לעולם מאגי שבו מחוות מסוימות מביאות לתוצאות שרק בעלי ידע נסתר יכולים לצפות אותן; פולחנים מהודקים כמו אלה שהיו לנו ב"לא לדרוך על קווי מרצפות המדרכה" או ב"לעלות מדרגות רק שתיים שתיים".

שלמה וגמורה במוחי."

אורנה מציירת כל יום, אחרי יום עבודה של שבע-שמונה שעות כגרפיקאית. הסטודיו שמשמש גם מקום העבודה שלה נמצא בבית. מצד אחד היא לא מבזבזת זמן על נסיעות. מצד שני היא עובדת נון-סטופ.

"כל כך הרבה רעיונות באים אלי, שאני מוצאת את עצמי תמיד עובדת. אלה לא חלומות. אני בקושי זוכרת את החלומות שלי. זה מגיע מהתת-מודע הקולקטיבי. בעיקר כשאני נמצאת בהלך רוח מסוים, כזה שיש תוך כדי נהיגה, ההליכות הארוכות שאני עושה, כשאני שוטפת כלים או מקפלת כביסה. אני מפנה מקום וזה מגיע."

אורנה שולטת בטכניקה - איור, רישום וגרפיקה - כך שאין לה קושי להעביר את המסרים הוויזואליים אל בד הקנוואס. היא מעבירה את הציור במדויק לגמרי.

"לפעמים יש צורך לתכנן את ההעמדה של הציור או לקבוע את סדר העבודה. למשל, אני מכינה את שכבות הרקע קודם, ומציירת רק בסוף את הנושא. פעמים רבות הציורים מסובכים ומורכבים. לוקח לי זמן להחליט מאיפה נראה אותם. אני אוספת המון אנרגיה כדי להוציא את התמונה מהכוח לפועל."

כשהקבלה פגשה את ההנדסה הגנטית

אורנה איירה שני ספרי ילדים, הגדה לפסח, ספר בישול, כרטיסי ברכה ועוד. היא טוענת שמאז שהגיעה לארץ "נפתח לה המזל". השפע האמנותי שפרץ מתוכה גרם לה לרצות לדעת יותר על המקור הפנימי או אולי העליון של האמנות שלה וגם להבין טוב יותר מה הם התכנים שמופיעים בציוריה. היא הלכה ללמוד שיעורי קבלה וקיוותה לקבל תשובות. אורנה מספרת: "המורה שלי לקבלה הוא דני שגב, שמרצה גם בקתדרה העממית ברעננה וגם מלמד קבוצות בבית. בשיעורים שלו התוודעתי לעניין המציאות המקבילה. אני לומדת שם על מבנה היקום, ויש לי לפעמים הבזקים של הבנה כשאנחנו לומדים את נקודת המבט המטאפיסית ונוגעים בנושאים כמו תורת הקוואנטים, כאוס ופרקטלים, או מנסים להבין את התלת-מימד שבו אנו חיים ואת אלה שנמצאים במקביל לנו. זה פותח כל מיני אפשרויות מבחינתי להבנה שמחלחלים לתודעה שלי דימויים ממימד אחר.

"דני הציע גם את האפשרות שהגוף האסטרלי קולט מסרים ויזואליים. מבחינת התוכן שלהם, יש בציורים סוג של טקסים שמתרחשים במציאות המקבילה הזו. יש להם חוקיות מסוימת והם קשורים לעבודה רוחנית. 'הפולחנים', כפי שאני מכנה אותם, קשורים לריפוי מסוג כלשהו. הרבה מהם קשורים גם להנדסה גנטית, כמו בציור של פרות הטורקיז. יש פה אולי מציאות מקבילה שבה קיימת חברה של יצורים מפותחים יותר בתחום הזה והידע על כך מגיע אלי. מה המטרה של כל זה? למה מגיעים אלי החזיונות האלה ומבקשים להתממש באמנות? אולי כדי שנלמד משהו על המציאות האחרת הזו. אני מנסה לברר, אבל זה פחות חשוב לי. אני חשה שחשוב לי להמשיך ולצייר, ובדרך כלל רק אחרי שהציור גמור, אני עומדת מולו ומנסה לנתח מה מופיע בו.

"הבנתי גם בעקבות הצגת הציורים בתערוכות שהאמנות שלי עושה טוב לאנשים. רבים כתבו לי פידבק בספרי האורחים של התערוכות. ראיתי את החיוך על פניהם וקיבלתי את זה שבכל זאת אמנות היא דבר חשוב. גם להומור שקיים בציורים יש חלק גדול בהשפעה הטובה שיש להם על הצופים. סיימתי עם ההתנצלות על כך. כנראה שצריך גם את זה. אני משתדלת גם להטעין הרבה אנרגיה לתוך העבודות."

האם יש לאמנות שלך קשר לידע?

"לא. הידע היחיד שבו אני משתמשת הוא הידע הטכני של רישום, צבעים וקומפוזיציה. גם הבחירה של הצבעים באה מהידע הפנימי שיש לי, אפילו אם היא נעשית בלי מחשבה."

מה משמעות שמות הציורים?

"שמות הציורים סתמיים לגמרי. זה כדי לזהות אותם, אבל אין הרבה קשר בינם לבין הציור."

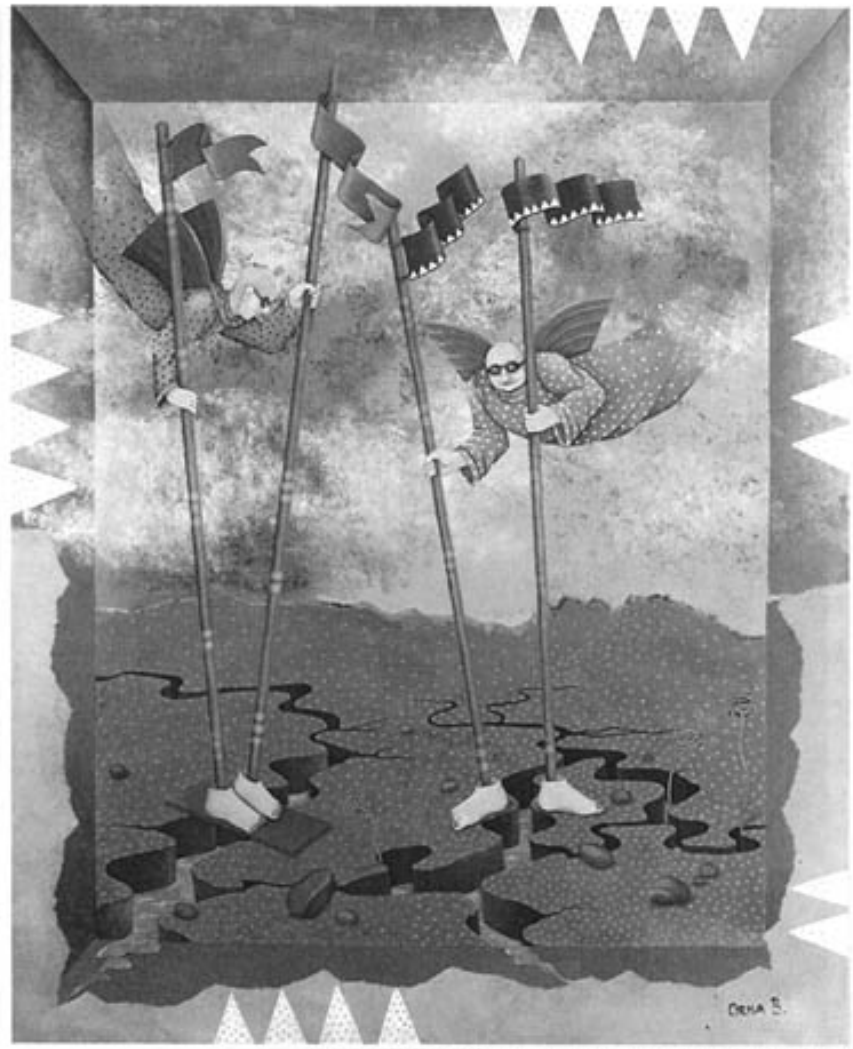

"רחב ככל שתחפוץ", אורנה בן שושן, שמן על בד 106x126 ס"מ

אורנה בן שושן